

ВСТУП

Методичні рекомендації з підготовки осіб, які мають намір скласти кваліфікаційний іспит Вищій кваліфікаційній комісії нотаріату при Міністерстві юстиції України (далі – Методичні рекомендації) розроблені на допомогу особам, які мають намір скласти кваліфікаційний іспит Вищій кваліфікаційній комісії нотаріату Міністерства юстиції України, у самостійній роботі з оновлення та систематизації знань з цивільного, сімейного, земельного, господарського, цивільного процесуального, податкового законодавства, законодавства України про нотаріат та державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно, а також практичного застосування норм чинного законодавства у нотаріальній діяльності.

При підготовці до складання кваліфікаційного іспиту необхідно вивчити положення Цивільного кодексу України, Сімейного кодексу України, Земельного кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Податкового кодексу України, Законів України: № 3425-XII від 2 вересня 1993 року «Про нотаріат»; № 1952-IV від 1 липня 2004 року «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень»; № 755-IV від 15 травня 2003 року «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань»; № 898-IV від 5 червня 2003 року «Про іпотеку»; № 723/97-ВР від 18 грудня 1997 року «Про фінансовий лізинг»; № 5479-VI від 6 листопада 2012 року «Про аграрні розписки»; № 1378-IV від 11 грудня 2003 року «Про оцінку земель»; № 2709-IV від 23 червня 2005 року «Про міжнародне приватне право»; № 1702-VII від 14 жовтня 2014 року «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення»; Декрету Кабінету Міністрів України № 7-93 від 21 січня 1993 року «Про державне мито».

Також мають бути проаналізовані нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, зокрема: Перелік документів, за якими стягнення заборгованості провадиться в безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріусів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29 червня 1999 року № 1172; Порядок витрачання, зберігання, обіг спеціальних бланків нотаріальних документів і звітності про їх використання та опису і зразка такого бланка, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2009 року № 812; Порядок державної реєстрації заповітів і спадкових договорів у Спадковому реєстрі, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 11 травня 2011 року № 491; Положення про Вищу кваліфікаційну комі-

сію нотаріату, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2011 року № 923; Порядок і правила проведення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 року № 624; інші постанови Кабінету Міністрів України, якими врегульовано питання діяльності нотаріусів, у тому числі і як державних реєстраторів, а також нормативно-правові акти з питань нотаріату, видані Міністерством юстиції України.

Методичні рекомендації складаються з двох розділів.

Розділ перший «Теоретична частина» включає примірний перелік питань по окремих галузях права, на які необхідно акцентувати увагу при підготовці до складання іспиту. Додатково, для самоперевірки, пропонуються варіанти тестових завдань.

Розділ другий «Практична частина» складається з двох підрозділів: «Казуси» та «Проекти нотаріальних документів».

До кожного конкретного казусу з нотаріальної практики пропонується три варіанти відповідей, один з яких є правильним.

Кожний окремих проект документа містить мінімум п'ять помилок, що мають бути вибрані особою, яка використовує ці Методичні рекомендації в процесі самостійної підготовки до складання кваліфікаційного іспиту.

За результатами вирішення тестових завдань, казусів та аналізу документів особа може самостійно визначити рівень своєї підготовленості до складання кваліфікаційного іспиту.

Цивільне право

1. Підстави виникнення цивільних прав, їх реалізація та захист.
2. Учасники цивільних відносин:
 - а) правоздатність та дієздатність фізичної особи, обмеження цивільної дієздатності та визнання недієздатною фізичної особи; правові наслідки таких дій. Опіка та піклування. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою, оголошення фізичної особи померлою, правові наслідки;
 - б) фізична особа – підприємець, її права та обов'язки;
 - в) загальні положення про юридичну особу, організаційно-правові форми юридичних осіб. Особливості створення та функціонування окремих видів господарських товариств, виробничих кооперативів;
 - г) держава Україна, територіальні громади як учасники цивільних відносин.
3. Об'єкти цивільних прав, їх види та оборотоздатність.
4. Поняття, визначення та обчислення строку, поняття та визначення терміну. Позовна давність, її види. Перебіг позовної давності. Вимоги, на які позовна давність не поширюється.
5. Представництво, підстави його виникнення та порядок реалізації.
6. Поняття та види правочинів. Форма правочину. Загальні вимоги, додержання яких є необхідним для чинності правочину.
7. Особисті немайнові права фізичної особи, їх види, зміст, порядок здійснення та захист.
8. Право власності, його зміст та види. Суб'єкти права власності. Підстави та порядок набуття і припинення права власності. Захист права власності.
9. Речові права на чуже майно. Суб'єкти права володіння чужим майном. Виникнення та припинення такого права. Встановлення сервіту, його зміст і підстави припинення. Емфітевзис та суперфіцій.
10. Право інтелектуальної власності. Об'єкти та суб'єкти прав інтелектуальної власності. Особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності, строк їх чинності. Права інтелектуальної власності на об'єкти, створені у зв'язку з виконанням трудового договору, створені за замовленням. Захист права інтелектуальної власності судом. Авторське та суміжні права (суб'єкти, об'єкти, строк чинності таких майнових прав). Право інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок, компонування інтегральної мікросхеми, раціона-

лізаторську пропозицію, сорт рослин, породу тварин, комерційне найменування, комерційну таємницю, торговельну марку.

11. Підстави виникнення зобов'язання та сторони у зобов'язанні. Виконання зобов'язання. Види забезпечення виконання зобов'язання (неустойка, порука, гарантія, застава, притримання, завдаток). Припинення зобов'язання. Відповідальність за порушення зобов'язання.

12. Поняття та види договору. Зміст договору та його строк. Укладення, зміна і розірвання договору.

13. Договірні зобов'язання. Купівля-продаж: сторони, форма договору, предмет договору, права та обов'язки продавця і покупця, їх відповідальність за договором. Договори міни, поставки, їх особливості.

14. Договір дарування як підстава безоплатної передачі майна у власність. Предмет договору, його форма. Сторони у договорі дарування. Права та обов'язки дарувальника і обдаровуваного. Підстави розірвання договору дарування з ініціативи дарувальника. Договір про пожертву. Рента. Умови застосування до відносин сторін договору ренти положень про купівлю-продаж, положень про договір дарування. Права платника та одержувача безстрокової ренти на відмову від договору ренти.

15. Договір довічного утримання (догляду) та спадковий договір: форма, сторони, особливості укладення таких договорів щодо майна, що є у спільній сумісній власності, права та обов'язки сторін за відповідними договорами, момент набуття права власності. Забезпечення виконання договорів: довічного утримання та спадкового. Підстави та порядок їх припинення, розірвання.

16. Загальні положення про найм (оренду). Особливості найму житла, будівлі або іншої капітальної споруди, земельної ділянки, транспортних засобів. Прокат. Лізинг. Позичка.

17. Договір про надання послуг, його зміст та строк. Відповідальність виконавця за порушення договору про надання послуг. Розірвання договору.

18. Перевезення: загальні положення. Договір перевезення вантажу. Договір перевезення пасажирів та багажу. Договір чартеру (фрахтування). Відповідальність за зобов'язаннями, що випливають із цих договорів.

19. Договір зберігання, його форма, строк. Обов'язки сторін та відповідальність. Підстави та порядок відшкодування збитків, завданих поклажедавцеві або зберігачеві. Договір складського зберігання, його особливості. Спеціальні види зберігання.

20. Предмет і форма договору страхування. Сторони в договорі страхування. Істотні умови договору. Обов'язки страховика і страхува-

льника. Умови та порядок здійснення страхової виплати. Підстави і порядок припинення договору страхування. Недійсність договору.

21. Договір доручення та його зміст. Обов'язки за договором. Припинення договору доручення та правові наслідки припинення.

22. Умови договору комісії. Права та обов'язки комісіонера та комітента. Виконання договору комісії. Відступ від вказівок комітента. Звіт комісіонера. Прийняття комітентом виконання за договором комісії.

23. Договір управління майном, його предмет та форма договору. Сторони договору, їх права та обов'язки. Істотні умови договору, його строк. Припинення договору управління майном.

24. Договір позики, його форма та зміст. Проценти за договором позики. Обов'язки позичальника та наслідки порушення ним договору позики. Кредитний договір, його особливості. Договір банківського вкладу, його форма. Види банківських вкладів. Договір банківського рахунка, порядок його укладення. Розірвання договору банківського рахунка. Поняття, предмет, сторони договору факторингу.

25. Договори, на підставі яких здійснюється розпорядження майновими правами інтелектуальної власності: ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності; ліцензійний договір; договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності; договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності.

26. Договір комерційної концесії, його предмет, сторони, форма договору. Права та обов'язки сторін. Особливі умови договору. Зміна або припинення договору комерційної концесії, правові наслідки.

27. Характеристика недоговірних зобов'язань: публічна обіцянка винагороди без оголошення конкурсу; публічна обіцянка нагороди за результатами конкурсу; вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення; рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи; набуття, збереження майна без достатньої правової підстави. Підстави відповідальності за завдану майнову або моральну шкоду. Суб'єкти відповідальності. Право зворотної вимоги до винної особи. Способи відшкодування шкоди.

28. Поняття спадкування та його види. Склад спадщини. Час і місце відкриття спадщини. Право на спадкування, усунення від права на спадкування. Особливості спадкування окремих прав та обов'язків.

Спадкування за заповітом: поняття заповіту та права заповідача; види заповітів, особливості їх посвідчення та реалізації; недійсність заповіту і правові наслідки недійсності. Обов'язкова частка у спадщині. Виконання заповіту.

Спадкування за законом: черги спадкоємців; спадкування за правом представлення; зміна черговості одержання права на спадкування.

Здійснення права на спадкування: прийняття та відмова від прийняття спадщини; строки реалізації прав спадкоємцями та наслідки пропуску строку для прийняття спадщини. Перехід права на прийняття спадщини. Відумерлість спадщини. Охорона спадкового майна. Управління спадщиною.

Оформлення права на спадщину: права та обов'язки спадкоємця щодо одержання свідоцтва про право на спадщину. Строк видачі свідоцтв. Внесення змін до свідоцтва про право на спадщину. Судова практика у справах про спадкування.

Тестові завдання для самоперевірки

1. Перебіг процесуальних строків починається з:
 - а) з наступного дня після відповідної календарної дати або настання події, з якою пов'язано його початок;
 - б) з дня постановлення судом ухвали про розгляд справи або вчинення інших процесуальних дій чи настання події, з якою пов'язано його початок;
 - в) наступного робочого дня після настання відповідної події.
2. При посвідченні договорів довічного утримання положення статті 362 Цивільного кодексу України:
 - а) застосовуються;
 - б) не застосовуються;
 - в) застосовуються, якщо частка відчужувача виділена в натурі.
3. За формою випуску цінні папери не можуть бути:
 - а) на пред'явника;
 - б) іменні або ордерні;
 - в) емісійні та неемісійні.
4. Сторонами в договорі комерційної концесії можуть бути:
 - а) некомерційні організації і держава;
 - б) комерційні організації та фізичні особи, зареєстровані як суб'єкти підприємницької діяльності;
 - в) об'єднання юридичних осіб та некомерційні організації.
5. Чи набуває право власності особа, яка самочинно переробила чужу річ, на таку річ:
 - а) так, набуває;
 - б) ні, не набуває, і зобов'язана відшкодувати власникові предмета (речі) його вартість;
 - в) набуває лише у тому випадку, якщо відшкодує власникові предмета (речі) моральну і матеріальну шкоду.
6. Предметом договору лізингу може бути:
 - а) річ, визначена індивідуальними та родовими ознаками та віднесена відповідно до законодавства до основних фондів;

ЗМІСТ

ВСТУП	3
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА	5
Цивільне право	5
Цивільний процес	11
Сімейне право	14
Земельне право	17
Законодавство України про нотаріат.	20
Законодавство про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно	30
Розділ 2. ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА	32
Казуси	32
Проекти нотаріальних документів	51
ВІДПОВІДІ	79